

Konferencia Spoločnosti pre kresťansky orientovanú filozofiu v Českej a Slovenskej republike

Teologický inštitút, Badín 3. – 5. september 2017

V dňoch 3. až 5. septembra 2017 sa v priestoroch Kňazského seminára sv. Františka Xaverského v Badíne stretli členovia Spoločnosti pre kresťansky orientovanú filozofiu v Českej a Slovenskej republike na svojej 21. konferencii. Pripomenuli si, že v roku 1997 bolo na tom istom mieste založené Združenie učiteľov filozofie na teologických fakultách na Slovensku a v Čechách – predchodca súčasnej Spoločnosti.

Témou tohoročnej konferencie bolo skúmanie otázok spojených s *Osobnou identitou* človeka. Devätnásť účastníkov si vypočulo deväť príspevkov k tejto téme. V úvodnom príspevku s názvom *Personální identita podle Johna Locka* Tomáš Machula ukázal šírku celej problematiky. Téma priamo súvisí s oblasťou etiky ľudského konania, ktoré sa pričítava osobe. Na otázku, kto je osoba, môžeme potom odpovedať z hľadiska: a) metafyziky, b) psychológie alebo c) sociológie. Druhý z uvedených prístupov si zvolil aj John Locke. Podľa neho osoba je mysliača, inteligentná bytosť, ktorá je schopná uvažovať o sebe naprieč časom vďaka kontinuite vedomia. Vzniká tu však problém diskontinuity vedomia počas spánku, pri zabúdaní alebo amnézii. Čiastočným riešením je odlíšenie ponímania identity ja, osoby a substancie. Autor tiež hľadal riešenia v diskusii s pohľadmi P. F. Strawsona (1919 – 2006).

Peter Volek v prednáške s názvom *Chápanie identity ľudskej osoby v diele Tomáša Akvinského* podrobne predstavil texty sv. Tomáša, týkajúce sa identity ľudskej osoby v zmysle jej numerickej a druhej identity matérie a formy. Po diskusii s komentátormi týchto textov predložil svoje riešenie. Podľa neho princíp identity ľudskej osoby v náuke Tomáša Akvinského spočíva vo forme, ktorá je zameraná na spojenie s určitou matériou. Ľudská duša v spojení s telom alebo v zameraní na spojenie s konkrétnym telom pri oddelenej duši po smrti sa prejavuje v jedinečnosti a hĺbke. Tým napĺňa model esenciálnej individuality Roberty DeMonticelliovej.

V treťom príspevku s provokatívnym názvom *Jsou všichni lidé osoby, a jestliže ano, proč? Argumenty Roberta Spaemanna* sa Vojtěch Šimek zamýšľal nad problematikou všeobecného priznávania statusu osoba ľudskej bytosti. Niektorí súčasní autori ako Peter Singer, Derek Parfit a Norbert Hörster totiž tvrdia, že človek sa stáva osobou až po splnení niektorých podmienok (napr. vznikom vedomia či kooptáciou inými osobami do spoločenstva). Autor najprv predložil argumentačný model v prospech človeka ako osoby, používaný v bioetike s označením SKIP (Species, Continuity, Identity, Potentiality). Následne do neho zasadil argumenty nemeckého filozofa R. Spae-

manna v prospech jeho tvrdenia. Všetci ľudia sú osobami. Oproti kritikom tohto tvrdenia, ktorých argumenty vychádzajú z psychológie a sociológie, Spaemann argumentuje príkladmi, dokladujúcimi substanciálny ráz osoby.

Príspevok Dominiky Alžbety Dufferovej *Identita ako fakt podmienenosti bytia* skúma problematiku z hľadiska metafyziky sv. Tomáša Akvinského v podaní Josefa de Vriesa. Poukazuje pritom na myšlienkovú líniu vedúcu k Boethiovi a Aristotelovi. Už Boethius položil základy „*ontologickej diferenciacie*“ pre rozlíšenie medzi bytím a tým, čo je (*id quod est*). Jestvovanie stvorených vecí vo svete (aj človeka) je u Tomáša podmienené bytím Stvoriteľa. Tento fakt podmienenosti bytia zahŕňa v sebe aj substanciálnu identitu človeka bez ohľadu na stav matérie.

Fenomén zmyslu života a identita osoby bola predmetom analýz Ivana Ondrášika. Autor sa sústredil na reflexiu naratívnej osobnej identity, postavenej na presvedčeníach a vyznávaných hodnotách, čím nadviazal na problematiku zmysluplnosti života. Po kritike postmoderných redukcionistických antropologických prístupov poukázal na osobu a jej identitu, vychádzajúc z personalistického tomizmu W. Norrisa Clarka. Jeho koncepcia originálne spája substanciálno-relacionálne chápanie Boha, bytia a identity osoby, pričom zdôrazňuje integratívnu silu zmyslu života vzhľadom k ľudskej osobe a jej identite.

Ďalší príspevok Mariána Koláčka nadviazal na fenomenologickú filozofickú tradíciu, reprezentovanú Karolom Wojtylom. Jeho názov *Telo ako súčasť osobnej identity v chápaní Karola Wojtyly* prezrádza personalistický prístup, zjednocujúci identitu osoby s jej telom a pohlavnosťou. Telo je základným prostriedkom existencie vo svete a vo vzťahoch s inými osobami. Pohlavná rozdielnosť je kľúčom k pochopeniu identity a poslania osoby. Telo s jeho pohlavnosťou zjavuje osobu a je akoby jej sviatosťou.

Analýzu aktuálnej problematiky rodovej identity jednotlivca urobil Petr Dvořák v prednáške s názvom *Neurčitost genderové identity*. Okrem náčrtu súčasnej situácie, poukázal aj na spoločenské, politické, sociálne a filozofické korene tohto myslenia. V centre jeho záujmu však bola analýza dvoch typov argumentov v prospech myslenia gender. Prvý sa zakladá na všeobecnosti ľudských práv, ktoré treba priznávať aj transgenderovým menšinám. Protiargumentom tu môže byť tvrdenie, že homosexualita nie je nezmeniteľným stavom, prípadne, že sa tu nejedná o variantu normy. Treba si však uvedomiť, že oddeľovanie pohlavnosti od rodovej identity predpokladá dualistickú antropológiu a subjektivismus. Druhý typ argumentácie je postavený na spoločensko-kultúrnej podmienenosti voľby sexuálnej orientácie a genderovej identity, ktorý je v rozpore s predošlým argumentom. Preto presadzovanie gender je výsledkom mocenských záujmov spoločenských aktérov, a nie demokratickej diskusie pomocou argumentácie. Vzájomný rozpor oboch argumentácií spočíva v tom, že prvý preceňuje biologickú prirodzenosť človeka a robí z neho biologicky determinovaný stroj, druhý zasa neguje prirodzenosť ako takú a stavia človeka do pozície seba-konštruktéra. Kresťanská antropológia sa vyhýba obom krajnostiam. Hoci prirodzenosť človeka tiež zakotvuje v jeho biológii, súčasne ale túto podmienenosť transcenduje pomocou rozumu a slobodnej vôle.

Na túto problematiku nadviazala aj Mária Spišiaková príspevkom *Materstvo a osobná identita ženy*. Feministické liberáčne hnutia chápu prirodzenú túžbu žien po materstve ako nástroj patriarchálnej nadvlády nad ženami. V tomto zmysle kritizujú aj obraz Panny Márie-Bohorodičky, ktorý podľa nich podporuje materstvo ako jediné naplnenie poslania ženy. Riešením by malo byť nahradenie patriarchálneho prístupu chápania materstva sociálnym. Oproti tomu autorka argumentuje v prospech materstva chápaného ako súčasť osobnej identity ženy, ale aj jej spirituality, výberu jej profesie a poslania.

Posledný príspevok Ľuboša Roku s názvom *Diachronická osobná identita* nastolil problematiku osobnej identity človeka v čase. Otázkou je, ktoré kvalitatívne zmeny zabezpečujú a ktoré vylučujú pretrvávanie človeka ako osoby v rôznych časových momentoch. Jestvujú dva základné spôsoby riešenia tejto otázky. Komplexné vysvetlenia (animalistické, psychologické) popisujú osobnú identitu v termínoch biologických a psychologických vlastností. Sú však neuspokojivé pre ich opisnosť a nepodstatnosť. Tzv. jednoduché vysvetlenia zasa vychádzajú z dualistického pohľadu na človeka, avšak lepšie rezonujú s problémom pretrvávania osoby po smrti tela človeka.

Počas celej konferencie, po každom príspevku aj v kuloároch, sa rozvíjali živé diskusie medzi účastníkmi na rôzne témy, spojené s problematikou osobnej identity človeka. Boli dôkazom aktuálnosti aj inšpiračného náboja zvolenej témy. Pri spoločnej večeri účastníci odhlasovali aj tému budúcoročnej konferencie – „Výzvy naturalizmu“ s miestom konania v Prahe. Ďakujeme organizátorom za prípravu konferencie aj vedeniu Teologického inštitútu v Badíne za milé prijatie.

PhDr., Ing. Peter Mlynarčík, PhD.
 Inštitút sv. Tomáša Akvinského
 Rajecká 17
 01001 Žilina
 mlynarcik@za.sanet.sk